

Dr hab. Danuta Kisperska-Moroń, prof. UEK
Kolegium Zarządzania
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
ul. 1 Maja 50
40-287 Katowice

UNIWERSYTET GDANSKI

RPW/3514/2021 N
Data: 2021-01-27

**Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
dr Joanny Kuczewskiej w postępowaniu habilitacyjnym
w dziedzinie *nauki społeczne w dyscyplinie ekonomia i finanse***

Formalna podstawa oceny

Podstawą dokonania tej oceny było pismo Pana Przewodniczącego Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Gdańskiego, dr hab. Przemysława Borkowskiego, prof. UG, z dnia 29 października 2020 roku, informujące o powołaniu mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr Joanny Kuczewskiej wraz z dokumentacją dostarczoną przez Habilitanta, a w szczególności:

- Dokumentacja postępowania habilitacyjnego obejmująca 4 załączniki, a w tym - Autoreferat (w języku polskim) przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych
- Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse
- Kopie wybranych opublikowanych prac naukowych,
- Monografia habilitacyjna pt. *Benchmarking jako metoda diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach*

Ocena dorobku i osiągnięć naukowych dokonana została z uwzględnieniem wymogów określonych w przepisach prawnych dla prac habilitacyjnych:

1. Ustawa z dnia 14.03.2003 *o stopniach i tytule naukowym...* (Dz.U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.)
2. Rozporządzenie MNiSW z dnia 01.09.2011 *w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* (Dz.U. 2011 nr 196, poz.1165)
3. Ustawa z dnia 20.07.2018 *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.).

Dr Joanna Kuczewska dostarczyła obszerny materiał informacyjny pozwalający mi na kompleksową ocenę jej osiągnięć dla celów przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego.

Krótką informacją o Habilitantce

Dr Joanna Kuczewska ukończyła w 1997 roku studia magisterskie na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Gdańskiego w zakresie Ekonomii w specjalności: integracja europejska. Tematem jej pracy magisterskiej był „*Wpływ Programu Rynku Wewnętrznego UE na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw*”. Praca ta została wyróżniona przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w 1998 roku.

W 1997 dr Joanna Kuczewska rozpoczęła pracę na stanowisku asystenta w Katedrze Jean Monnet na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego. W 2005 roku obroniła na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego pracę doktorską pt. „*Europejska procedura benchmarkingu jako instrument poprawy konkurencyjności polskich przedsiębiorstw w aspekcie integracji z Unią Europejską*”, która to rozprawa została przygotowana pod opieką naukową prof. dr hab. Anny Zielińskiej-Głębockiej. Dr Joanna Kuczewska otrzymała Nagrodę Rektora III stopnia za tą pracę doktorską w 2006 roku. Habilitantka od 2006 roku pracuje na stanowisku adiunkta w Katedrze Ekonomii Międzynarodowej i Rozwoju Gospodarczego na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Gdańskiego.

Od 2003 roku dr Joanna Kuczewska ukończyła szereg szkoleń, studia podyplomowe w Wyższej Szkole Bankowej i w Uniwersytecie Gdańskim oraz intensywny kurs MBA w Corvinus University w Budapeszcie. Załączone do dokumentacji dyplomy potwierdzają jej dodatkowe kwalifikacje zawodowe w tym zakresie.

Dr Joanna Kuczewska posiada także doświadczenie zawodowe zdobyte podczas zatrudnienia jako asystent w Instytucie Badań nad Gospodarką Rynkową (1996 – 1998), jako dyrektor ds. współpracy z zagranicą w Gdańskiej Fundacji Kształcenia Menedżerów (2004 -2010), następnie jako wykładowca w powyższej fundacji (2010 – 2013), a także jako wykładowca w Wyższej Szkole Bankowej w Gdańsku (2002 – 2008) oraz jako coach w Instytucie Badań nad Gospodarką Rynkową.

Opinia o pracy habilitacyjnej dr Joanny Kuczewskiej pt. „Benchmarking jako metoda diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw klastrach”

Dr Joanna Kuczewska wskazała książkę pt. *Benchmarking jako metoda diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach* jako osiągnięcie naukowe będące podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego i stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny Ekonomia i finanse, co wynika z art. 219 ust.1 pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 202.0.85).

Książka ta została wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego w 2020 roku. Recenzentem wydawniczym była dr hab. Barbara Jankowska, prof. UEP. Monografia liczy 267 stron i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, 2 załączników, spisu literatury, który obejmuje łącznie 534 pozycje (w tym większość pozycji obcojęzycznych) oraz spisów rysunków i wykresów, a także spisu tabel. Niestety Habilitantka nie

ponumerowała kolejnych pozycji bibliografii wykorzystanej w swej monografii, co zmusiło mnie do przeprowadzenia szczegółowych operacji rachunkowych. Liczba wykorzystanych pozycji jest imponująca.

Przedstawiona monografia jest podsumowaniem długoletnich badań Habilitantki poczynając od etapu pracy magisterskiej przez dysertację doktorską i pozostałe projekty badawcze. W zasadzie łączy ze sobą poszczególne nurty zainteresowań naukowych Habilitantki takie jak mikroekonomiczne problemy konkurencyjności przedsiębiorstw, rozważane w ujęciu mezoekonomicznym w warunkach klastrów oraz połączone z metodą benchmarkingu jako narzędziem diagnozowania konkurencyjności. W tym kontekście można stwierdzić, że opiniowana monografia habilitacyjna dr Joanny Kuczewskiej wnosi istotną wartość poznawczą w zakresie porządkowania aktualnego stanu wiedzy na temat metody benchmarkingu, diagnozowania konkurencyjności przedsiębiorstw, w szczególności zaś tych zrzeszonych w klastrach. Szczególne znaczenie, w moim przekonaniu, ma tu systematyzacja zasadniczych pojęć związanych z powyższymi obszarami w ich wzajemnym powiązaniu.

Cel badawczy pracy, przedstawiony we wstępie do publikacji (s. 10) to: „przedstawienie znaczenia metody benchmarkingu w badaniu konkurencyjności przedsiębiorstw oraz sformułowanie koncepcji wykorzystania metody najlepszych praktyk w zakresie diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw funkcjonujących w wybranych klastrach w Polsce, takich jak Pleszewski Klaster Kotlarski, Lubuski Szlak Wina i Miodu, Łeba – Błękitna Kraina, Podlaski Klaster Bielizny oraz Wschodni Klaster Budowlany”. Celowi temu towarzyszą tezy badawcze, zaproponowane przez Habilitantkę (s. 10 monografii):

1. Metoda benchmarkingu ma szczególne znaczenie dla badania i poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach.
2. Metoda benchmarkingu pozwala na identyfikację czynników istotnie wpływających na konkurencyjność przedsiębiorstw w klastrach.

Cel oraz tezy badawcze, stanowiące wykładnię przekonań Habilitantki, są spójne z tytułem pracy i wyrażają istotę koncepcji badań podjętych przez dr Joannę Kuczewską. W szczególności wyraźnie wskazują one na zamierzone uwzględnienie elementu nowości w obrębie zakresu i profilu badań Autorki, zorientowanych na zastosowanie klasycznej koncepcji benchmarkingu do problematyki określania wpływu klastrów jako formy koncentracji przedsiębiorstw na ich konkurencyjność. W szczególności należałoby tu podkreślić aspekt benchmarkingu w procesie poprawy tejże konkurencyjności, gdyż doskonalenie procesów jest domeną metod benchmarkingowych.

Konstrukcja monografii jest logiczna i przejrzysta. Praca zawiera pięć merytorycznych rozdziałów, z których każdy poświęcony jest kompleksowej prezentacji zagadnień składowych publikacji.

Dwa pierwsze rozdziały zawierają dogłębną analizę teoretycznych aspektów teorii konkurencyjności oraz konkurencyjności przedsiębiorstw. Konkurencyjność jest jedną z

kategorii najczęściej opisujących profil biznesowy organizacji, ale jednocześnie jest ona trudna do zdefiniowania. Różnorodność pojmowania konkurencyjności jest konsekwencją różnych perspektyw jej postrzegania i mierników jej oceny. Niejednokrotnie w sposób świadomy unika się definiowania konkurencyjności, jako bardzo złożonego pojęcia teoretycznego, które przyjmowane jest intuicyjnie.

Na podstawie przeprowadzonych rozważań Habilitantka formułuje tzw. eklektyczną definicję konkurencyjności przedsiębiorstw, uwzględniającą cały systemowy zbiór czynników determinujących utrzymanie przewagi konkurencyjnej, prowadzącej do osiągnięcia pozycji konkurencyjnej. Jest to bardzo ważna definicja, będąca wyrazem dużego doświadczenia i wiedzy Habilitantki, pozwalająca stworzyć podwaliny wieloaspektowego dalszego badania takich grup czynników konkurencyjności jak czynniki mikroekonomiczne (kombinacja zasobów wewnętrznych), czynniki mezoekonomiczne (otoczenie sektorowe) i czynniki lokalizacyjne (wiedza, relacje 3H, zarządzanie) oraz czynniki makroekonomiczne (elementy otoczenia makro i prawno-administracyjnego).

Kolejnym ważnym elementem wieloaspektowej koncepcji konkurencyjności przedstawionej przez dr Kuczewską są metody poszukiwania przewag konkurencyjnych, z których dla dalszych badań najbardziej istotny w mojej opinii był model doskonałości biznesu EFQM. W ten sposób wskazano na szczegółowe kryteria rozpatrywania czynników potencjału konkurencyjnego: przywództwo, polityka i strategia, zasoby ludzkie oraz zasoby organizacji, a także kryteria badania czynników pozycji konkurencyjnej: zadowolenie klienta, zadowolenie personelu, wpływ na społeczeństwo oraz rezultaty zarządzania. W ten sposób Habilitantka zbudowała teoretyczne podstawy zastosowanego instrumentu badawczego w postaci ankiety oraz profilu analizy zmiennych zawartych w tej ankiecie. Tym samym są to podwaliny do diagnozowania sytuacji konkurencyjnej w sposób charakterystyczny dla tzw. analizy porównawczej, którą Autorka określa jako statyczne podejście ex-post.

Tak więc niejako w kontraście dla tych statycznych metod analizy diagnozowania konkurencyjności podmiotów gospodarczych, Habilitantka wzięła pod uwagę specyficzną metodę benchmarkingu, której dynamizm polega na wyjściu poza zwykłe porównania wzajemne podmiotów poprzez dążenie do zrozumienia źródeł i przyczyn stwierdzonych różnic oraz kreatywne wykorzystanie w praktyce wyciągniętych wniosków. Cennym elementem monografii w jej rozdziale 3 jest wnikliwa analiza koncepcji benchmarkingu w postaci przeglądu najważniejszych definicji i etapów ewolucji oraz typów benchmarkingu.

Jednak w mojej opinii Autorka wykazała skłonność do nadmiernego entuzjazmu w ocenianiu samego charakteru benchmarkingu, choć na s. 100 celnie wskazuje, że „benchmarking bardzo często mylony jest z diagnozą pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa”. Równie dojrzałe jest stwierdzenie, że benchmarking „jest procesem i drogą do wprowadzenia zmiany”. W gruncie rzeczy benchmarking i jego kolejne etapy to sekwencja prac diagnostycznych, po których następują działania wdrożeniowe i umocnienie dokonanej zmiany. Benchmarking jest systematycznym i stałym procesem poszukiwania, pomiaru i wdrażania najlepszych

rozwiązań. W procesie tym porównuje się najważniejsze procesy gospodarcze w danej organizacji najczęściej z procesami liderów w skali światowej z zamiarem uzyskania informacji w celu zastosowania lub zaadaptowania najlepszego rozwiązania, co ma pozwolić na poprawę wyników działania danej organizacji w zakresie jej produktów, usług i procesów do poziomu uzyskiwanego przez organizacje wzorcowe.

Dynamika benchmarkingu wynika z jego cechy ciągłości jako procesu i stałego doskonalenia w zakresie wybranych kryteriów porównań. Nie mogę zgodzić się ze stanowiskiem Habilitantki w punkcie 3.3 publikacji, że kolejność postępowania w klasycznych metodach diagnostycznych jest inna (najpierw zmian procesu, potem diagnoza) niż w benchmarkingu (najpierw diagnoza, potem zmiana). Zgodnie z modelem racjonalnego podejmowania decyzji w procesach zarządzania zawsze w pierwszej kolejności zbiera się informacje (także w oparciu o porównania wszelkiego rodzaju), a w dalszej kolejności podejmowane są decyzje na temat zmian (o charakterze operacyjnym lub strategicznym). Tak więc skuteczność benchmarkingu wynika z logiki jego zastosowania oraz właściwego procesu podejmowania decyzji i działań z nich wynikających. W tym sensie spostrzeżenia i założenia Autorki monografii dotyczące cech benchmarkingu w mojej ocenie nie są realistyczne i nie odpowiadają istocie tej koncepcji.

Poza tym nie mogę zgodzić się ze stwierdzeniem, że jedynie diagnoza pozycji konkurencyjnej związana jest z pomiarem wyników, zaś benchmarking opiera się na porównaniach i dążeniu do zrozumienia rozwiązań. Peter Drucker, ekspert ds. zarządzania, stwierdził, że „nie można zarządzać czymś, czego nie można zmierzyć”, a więc także benchmarking jest bardzo mocno osadzony w procesach dokonywaniu pomiaru, choćby przez to, że muszą istnieć narzędzia pomiaru dla porównań, a działania praktyczne powinny być wyrażone w formie ilościowej (ilościowy cel, na którego osiągnięcie skierowana jest cała uwaga firmy). System mierników wspierania benchmarkingu w każdej dziedzinie jest istotny na każdym etapie realizacji jego procesów, bowiem umożliwia porównanie faktycznego postępu z planowanym, ukazywanie obszarów wymagających koncentracji uwagi czy też wyjaśnianie, dlaczego aktualne zmiany nie odzwierciedlają planowanych.

Wydaje się, że Autorka nieprecyzyjnie określa znaczenie benchmarkingu jako koncepcji wykraczającej poza tradycyjną analizę porównawczą, ponieważ dodatkowo pomaga on w zrozumieniu przyczyn występujących luk oraz sposobów osiągnięcia poziomów wzorcowych.

Tak czy inaczej, z rozważań w rozdziale trzecim wynika jasno, że metoda benchmarkingu ma duży potencjał w zakresie badania i poprawy konkurencyjności przedsiębiorstwa w klastrach, co w pewnym sensie uzasadnia sformułowanie pierwszej tezy badawczej, a mianowicie „Metoda benchmarkingu ma szczególnie znaczenie dla badania i poprawy konkurencyjności przedsiębiorstwa w klastrach”.

Habilitantka podkreśla występowanie luki badawczej w zakresie rozpatrywania benchmarkingu jako kompleksowej metody diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw funkcjonujących w ramach specyficznego otoczenia, stwarzanego przez klastry różnego typu. W istocie rzeczy luka ta nie jest tak obszerna, jak wygląda to w opinii Habilitantki, bowiem

benchmarking jest dość uniwersalną procedurą postępowania we wszystkich podmiotach gospodarczych i w różnych warunkach biznesowych. W tym sensie nie dostrzegam cech „absolutnej nowości” w rozważaniach Habilitantki, choć niewątpliwie ramy stworzonej przez nią koncepcji „benchmarkingu w diagnozie konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach” mogą tworzyć takie wrażenie.

Ze względu na rozpatrywanie znaczenia metody benchmarkingu w środowisku klastrowym jako naturalna konsekwencja koncepcji Habilitantki pojawia się rozdział czwarty, stanowiący kompleksowe spojrzenie na możliwości osiągnięcia przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa, wynikającej z ich funkcjonowania w otoczeniu klastrowym.

Czwarty rozdział został poświęcony wszechstronnej charakterystyce klastrów, począwszy od ewolucji samej koncepcji klastrów poprzez przegląd definicji klastrów i ich istotnych cech. Habilitantka wykorzystała w tym miejscu swoje wcześniejsze badania i publikacje na temat klastrów, rozszerzając swe rozważania o problemy typologii klastrów i analizę procesów ich powstawania. Kulminacyjnym momentem tego rozdziału jest szczegółowa analiza efektów współpracy w klastrze w perspektywie ich roli jako elementów czterech podstawowych grup czynników budujących przewagę konkurencyjną wg wcześniej przedstawionej eklektycznej definicji konkurencyjności. Rysunek 4.10 jest wizualizacją tej koncepcji i odnosi szczegółowe korzyści współpracy w klastrze do czynników mikro- potencjału konkurencyjnego oraz do czynników lokalizacji i czynników mezo. Odbieram tą konkluzję jako wskazanie czynników konkurencyjności przedsiębiorstw w środowisku klastrowym w oparciu o analizę literaturową.

Cztery rozdziały pracy stanowią pewną zamkniętą całość opartą na bardzo głębokiej analizie dotychczasowej literatury. W zasadzie wyczerpują one temat wskazania możliwości zastosowania benchmarkingu w procesie identyfikacji czynników konkurencyjności przedsiębiorstw, wynikających z ich klastrowego otoczenia. Jest to jakby oparte na literaturze „ćwiczenie intelektualne” zgodne z przyjętą na wstępie pierwszą tezą badawczą : Metoda benchmarkingu ma szczególne znaczenie dla badania i poprawy konkurencyjności przedsiębiorstwa w klastrach.

Na podstawie pierwszych czterech rozdziałów publikacji można także wskazać na słuszność drugiej tezy badawczej: Metoda benchmarkingu pozwala na identyfikację czynników istotnie wpływających na konkurencyjność przedsiębiorstwa w klastrach. Autorka skutecznie udowodniła ją w oparciu o przegląd koncepcji prezentowanych w światowej literaturze.

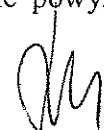
Z punktu widzenia tematu publikacji w zasadzie można by na tym poprzestać, ale ważny element przyczynku publikacji do wiedzy w zakresie dyscypliny ekonomia i finanse znajduje się w rozdziale piątym. Rozdział ten zawiera analizę empiryczną wybranych polskich klastrów, której celem było „zdefiniowanie czynników otoczenia konkurencyjnego oraz czynników wynikających ze specyfiki lokalizacji, które w istotny sposób wpływają na konkurencyjność podmiotów zrzeszonych w wybranych klastrach w Polsce” (Pleszewski Klaster Kotlarski, Lubuski Szlak Wina i Miodu, Łeba – Błękitna Kraina, Podlaski Klaster Bielizny oraz Wschodni Klaster Budowlany). Jak wskazuje Autorka, „wynikiem analizy ilościowej i jakościowej jest propozycja kompleksowej koncepcji wykorzystania metody

najlepszych praktyk w zakresie poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw funkcjonujących w wybranych klastrach w Polsce wraz z propozycją mierników najlepszych praktyk”.

Habilitantka niejednokrotnie wskazuje, że badanie przeprowadzono zgodnie z procedurą benchmarkingu, sugerując jakoby taką procedurę w swych badaniach zrealizowała. Wydaje mi się, że w tym zakresie jej stanowisko nie jest spójne z przedstawioną w rozdziale 3 istotą koncepcji benchmarkingu, która jest bogatsza od klasycznej analizy porównawczej o działania wdrożeniowe skierowane na implementację wniosków z przeprowadzonej analizy oraz ciągle monitorowanie zachodzących zmian. Z natury rzeczy Habilitantka nie była w stanie zrealizować takiego wdrożenia, a więc jej osiągnięcie badawcze polega na zaproponowaniu przejrzystej i zobiektywizowanej metodologii diagnozowania czynników krytycznych konkurencyjności przedsiębiorstw w wybranych klastrach, a na tej podstawie – wskazaniu właściwych mierników (benchmarków) służących do prawidłowego przeprowadzenia porównań. Jak sama Autorka wskazuje, „dużo uwagi poświęcono wstępnemu planowaniu, obserwacji, odniesieniu do teorii” tak, aby przeprowadzona diagnoza konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach miała charakter naukowy, co nie zawsze jest cechą spotykana w działaniach praktycznych podmiotów gospodarczych. W tym właśnie upatruję główny element wartości badań Habilitantki, który jest niezwykle istotny z punktu widzenia procesów benchmarkingu, a mianowicie: prawidłowa identyfikacja i dobry pomiar badanych elementów konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach. Prawidłowy pomiar badanych zjawisk jest podstawą sukcesu wdrożenia rezultatów wynikających z diagnozy i podjęcia właściwych decyzji w procesach zarządzania przedsiębiorstwem. Gromadzenie i analiza danych (oraz innych informacji), a następnie - wyciągnięcie jednoznacznych wniosków jest podstawą podjęcia optymalizacji procesu, który był przedmiotem tego pomiaru.

Jednak niektóre elementy procesu badawczego Habilitantki budzą mój niepokój i są podstawą pewnych wątpliwości.

W pierwszej kolejności mam określone zastrzeżenia do samej metodologii pozyskiwania informacji na badane tematy (głównie chodzi o ankietę). Nie znalazłam w publikacji habilitacyjnej informacji dotyczącej okresu przeprowadzanych badań ani ich charakterystyki czasowej. Autorka wskazuje tylko kryteria wyboru klastrów, zastosowanie techniki ankiety bezpośredniej oraz wywiadu pogłębionego, ale nie wspomniano o stopniu zwrotu odpowiedzi z ankiety, nie scharakteryzowano profilu respondentów ankiety (co decyduje o właściwym postrzeganiu przez nich rozpatrywanych procesów konkurencyjności). Jest to tym bardziej istotne, że pytania ankiety badają czystą percepcję tychże respondentów, a nie obiektywne fakty wynikające z raportów przedsiębiorstw na temat faktycznych zjawisk. Wyjaśnienia wymagają sposoby zapewnienia pełnego zrozumienia wśród respondentów wszystkich kategorii zastosowanych w badaniach, jak np. innowacje, techniki sprzedaży, produktywność, pojęcie koordynator klastra i wiele innych. Poza tym w pracy pojawiają się nieścisłości przy charakterystyce próby badawczej; w tabeli 5.2 wskazano prawidłową liczbę przedsiębiorstw objętych badaniem w każdym klastrze, zaś na s. 159 pomyłkowo wskazano inną liczbę przedsiębiorstw zbadanych w Podlaskim Klastrze Bielizny. W samej ankiecie wystąpiły pomyłki w numeracji pytań, które wprawdzie zostały wyjaśnione w pracy, ale powyższe

 7

uchybień nie przyczyniają się do stworzenia wrażenia rzetelnego raportowania przebiegu badań.

Kolejnym problemem metodologicznym jest przyjęcie określonego wskaźnika konkurencyjności w postaci produkcji sprzedanej (jej wielkości, wartości, ilości czy wolumenu ?) na jednego zatrudnionego. W Global Competitiveness Index (GCI) pojawia się wskaźnik produktywności, ale rozpatrywany jest on w skali makroekonomicznej jako wielkość GDP na mieszkańca danego kraju. Tak rozumiana produktywność w skali makro jest najważniejszym kontrybutorem standardów życia w danym kraju, co można identyfikować z konkurencyjnością całej gospodarki wobec innych krajów. Nie jestem przekonana, że produktywność w skali mikroekonomicznej jest dobrym reprezentantem konkurencyjności przedsiębiorstwa, zwłaszcza w kontekście przedstawionym w eklektycznej definicji konkurencyjności przedsiębiorstwa, zaproponowanej przez Habilitantkę. Tak czy inaczej, Autorka nie przedstawiła żadnej analizy literaturowej dotyczącej dyskusji nad pojęciem produktywności, przyjmując arbitralnie jej standardowe klasyczne ujęcie techniczne w aspekcie wydajności pracy żywej. Czy wydajnością pracy żywej można mierzyć konkurencyjność przedsiębiorstwa? Wydaje się, że nowoczesne pojmowanie produktywności powinno być bliższe „efektywności wykorzystania materiałów i energii oraz zaangażowanego kapitału trwałego i obrotowego, zarówno własnego, jak i pożyczonego”¹. W myśl takiej definicji „Produktywność jest to stosunek wielkości produkcji wytworzonej i sprzedanej (dostarczonej do klienta) w rozpatrywanym okresie do ilości wykorzystywanych i/lub zużytych w tym okresie zasobów wejściowych”².

Tymczasem produktywność rozumiana jako produkcja sprzedana na jednego zatrudnionego była podstawą sformułowania czterech kluczowych hipotez badawczych, z których kolejne dotyczą wpływu na produktywność przedsiębiorstwa: 1) efektów współpracy w klastrze kształtujących jego zasoby (potencjał konkurencyjny), 2) efektów współpracy w klastrze kształtujących warunki konkurencji w sektorze, 3) efektów bezpośrednio wynikających z jego działalności w klastrze oraz 4) działań koordynatora klastra. Następnie owa produktywność została ustanowiona jako zmienna objaśniana w modelu badanych powiązań zmiennych. Rodzi się więc pytanie: czy przeprowadzone badanie faktycznie dotyczy **konkurencyjności** przedsiębiorstw funkcjonujących w klastrach i pozwala na uporządkowania jej krytycznych czynników ?

Do badania zależności pomiędzy zmiennymi wynikającymi z poszczególnych pytań ankiety zastosowano: 1) statystyki opisowe, 2) metodę cząstkowych najmniejszych kwadratów (PLS-SEM) oraz 3) metodę badania logitowego.

Analiza prostych statystyk opisowych dla zestawu 41 zmiennych podstawowych (liczba pytań ankiety wraz ze wszystkimi ich wariantami z pominięciem pytań metryczki) dla 130

---

¹A.Kosieradzka: Zarządzanie produktywnością w przedsiębiorstwie, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2012, s. 17

² Ibid., s. 19

respondentów tworzy potężną bazę danych, którą bardzo trudno jest zbadać przy pomocy prostych udziałów odpowiedzi. Stopień złożoności takiej analizy pokazują tabele 5.5 – 5.10, które przedstawiają oparty na tych udziałach podział zmiennych (badanych w ankiecie czynników) na pozytywne, negatywne i neutralne. Nie uważam tej analizy za bardzo czytelną klasyfikację czynników wyłaniających czynniki krytyczne, wynikające z „lokalizacji w specyficznej koncentracji geograficznej sektora”.

Kolejna moja wątpliwość wynika z porównania informacji w tabeli 5.4 oraz tabeli 5.14 i ich sprzecznego przekazu. Dane w tabeli 5.4. wyraźnie informują o tym, że respondenci wskazywali w 71,0% odpowiedzi na trend spadkowy produktywności ich przedsiębiorstw i nie odnotowali żadnego trendu wzrostowego, zaś w tabeli 5.14. pokazano dokładnie odwrotne wyniki badań, gdzie 71% odpowiedzi sugerowało wzrostowy trend produktywności. Nie bardzo rozumiem, jakie są źródła tej rozbieżności.

Pewne wątpliwości rodzi też sposób konfiguracji informacji wejściowych do zastosowanej metody najmniejszych kwadratów. W tym miejscu pojawia się problem wyboru przez Autorkę opracowania zmiennych latentnych na podstawie wiedzy ekonomicznej i literatury przedmiotu. Czy liczba 5 grup zmiennych latentnych została przyjęta przez Autorkę w sposób arbitralny tylko na podstawie skomplikowanego wyniku analizy statystyk opisowych? Wprawdzie przy zastosowaniu metody PLS-SEM nie ma formalnego wymogu zastosowania eksploracyjnego wariantu analizy czynnikowej do grupowania zmiennych, ale może ona pomóc w zobiektywizowaniu bardziej zaawansowanych dociekań statystycznych. Autorka wybrała podejście confirmacyjne (potwierdzające), w którym w teoretycznym modelu z góry założyła strukturę zmiennych latentnych, a następnie dzięki analizie podjęła próbę sprawdzenia czy rzeczywiście posiadane dane ją odzwierciedlają. W mojej opinii, eksploracyjne podejście w analizie czynnikowej bardziej rzetelnie pozwala zredukować grupę zmiennych w jak najmniejszą liczbę zmiennych latentnych, które są spójne wewnątrzgrupowo, ale różne międzygrupowo. Można w ten sposób zoptymalizować podział badanych czynników tak, aby uzyskać najlepszą strukturę badanego zestawu zmiennych i zaobserwować wartość poszczególnych ładunków czynnikowych w obrębie każdej zmiennej latentnej. Osobiście miałabym większe zaufanie do szacowania parametrów modelu zależności zmiennych opartego o sugestię włączenia doń struktury zmiennych wynikającej z zastosowania eksploracyjnej analizy czynnikowej dla rozpatrywanej obszernej macierzy korelacji pomiędzy zmiennymi.

Na podstawie wyników metod analizy statystycznej i bardziej zaawansowanych technik ilościowych służących do pomiaru stanu i związków zachodzących zjawisk, dr Joanna Kuczevska dokonała diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw w badanych klastrach, a na podstawie zbudowanego modelu zaproponowała złożony zestaw mierników najlepszych praktyk w zakresie diagnozy tejże konkurencyjności. Mierniki te można uznać za prawidłowe benchmarki konkurencyjności ujęte w 4 grupy: działalność koordynatora (najważniejsza grupa), efekty wynikające z działalności przedsiębiorstwa w specyficznej koncentracji jaką jest klaster, warunki konkurencji w klastrze oraz efekty współpracy w klastrze kształtujące zasoby przedsiębiorstwa. Benchmarki te są istotną wskazówką, w jaki sposób należy

diagnozować konkurencyjność przedsiębiorstw w klastrach oraz wskazują wyraźnie najważniejsze obszary doskonalenia tejże konkurencyjności, jako kolejny etap działań benchmarkingowych.

Dr Joanna Kuczevska zaproponowała cenną metodę podejścia do diagnozy benchmarkingowej konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach, choć Jej wyidealizowany pogląd na koncepcje benchmarkingu może grozić niebezpieczeństwem nadinterpretacji pewnych wyników badań. Jak słusznie jednak zauważa Autorka, zastosowanie metody benchmarkingu do badania i poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach może mieć uniwersalny charakter, niezależnie od typu klastra i charakteru przedsiębiorstwa. Jest to bardzo ważny wniosek dla procesów decyzyjnych w praktyce funkcjonowania tych przedsiębiorstw. Szkoda, że nie wskazano wyraźnie takich celów utylitarnych pracy, choć należy przypuszczać, że każdy aspekt multiplikacji wiedzy teoretycznej i empirycznej jest pomocny w rzeczywistości gospodarczej.

Wszystkie poczynione przeze mnie uwagi w odniesieniu do monografii autorstwa dr Joanny Kuczewskiej mają charakter dyskusyjny i byłyby interesującym aspektem szerszego dyskursu naukowego z Habilitantką. Nie zmienia to faktu, że Autorce udało się stworzyć w miarę spójną i dość logiczną koncepcję benchmarkingu dla celów diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw funkcjonujących w ramach różnego typu klastrów. Zaproponowany algorytm głównych grup czynników kształtujących tę konkurencyjność jest dość klarowny i dobrze osadzony w wiedzy ekonomicznej i zarządczej oraz w praktyce gospodarczej

Ogólnie przedstawione przez Habilitantkę rozważania oparte o analizę literatury przedmiotu wskazują na jej dojrzałość naukową, doświadczenie badawcze i umiejętność naukowego wnioskowania. Konstrukcja pracy habilitacyjnej jest dość logiczna i przejrzysta. Niewątpliwie sukcesem Habilitantki jest osiągnięcie dużej spójności pracy przy analizowaniu tak wielu złożonych problemów badawczych.

Pomimo sformułowanych przeze mnie uwag i wątpliwości moja ogólna ocena rozprawy habilitacyjnej jest pozytywna. Można wskazać główną zaletę pracy, polegającą na kompleksowym zebraniu w monografii problemów konkurencyjności, efektów działań klastrów oraz benchmarkingu i ich oddziaływanie na przewagę konkurencyjną firmy. Dużą rolę odgrywają tu rozległe studia literaturowe, przeprowadzone przez Autorkę, oparte w dużej mierze na oryginalnych koncepcjach zaczerpniętych z literatury zagranicznej. Habilitantka opracowała własny oryginalny model koncepcyjny, którego niewątpliwą zaletą jest kompleksowość spojrzenia.

Opinia o pozostałym dorobku publikacyjnym

Dorobek publikacyjny dr Joanny Kuczewskiej liczy łącznie 75 pozycji oraz redakcję 4 monografii, w tym 64 publikacje (wraz ze współredagowanymi monografiami) po uzyskaniu stopnia doktora.

Habilitantka opublikowała samodzielnie 3 monografie naukowe (w tym pracę habilitacyjną) oraz była współautorem 1 monografii. Dwie monografie powstały po uzyskaniu stopnia

doktora. Habilitantka opublikowała także rozdziały w monografiach naukowych: 8 przed uzyskaniem stopnia doktora (5 samodzielnych, 3 we współautorstwie) oraz 37 po uzyskaniu stopnia doktora (w tym 19 samodzielnych i 18 we współautorstwie). Większość tych publikacji została zamieszczona w polskich lokalnych bądź uczelnianych wydawnictwach³, zaś 5 rozdziałów powstałych we współautorstwie opublikowano w języku angielskim za granicą, w tym 3 rozdziały weszły w skład monografii opublikowanych w renomowanych międzynarodowych wydawnictwach Springer i Palgrave Macmillan.

Habilitantka była także współredaktorem 4 monografii naukowych.

Dr Joanna Kuczevska opublikowała 3 artykuły naukowe (w tym 1 we współautorstwie) i 2 pozycje Working Papers przed uzyskaniem stopnia doktora. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka opublikowała 21 artykułów naukowych (w tym 9 samodzielnych) oraz 3 samodzielne pozycje Working Papers. Artykuły te mają charakter krajowy, przy czym 1 publikacja we współautorstwie miała miejsce w międzynarodowym czasopiśmie International Insolvency Review renomowanego wydawnictwa John Wiley & Sons, Ltd.

Do dokumentacji postępowania habilitacyjnego załączono 1 książkę i kopie kilkunastu publikacji.

Zapewne większą staranność można było włożyć w jednoznaczne opisy bibliograficzne kopii wybranych publikacji naukowych Habilitantki w załączonym wykazie wybranych osiągnięć naukowych, które pozwoliłyby sprawniej prześledzić postęp jej rozwoju naukowego. Drobne uchybienia występują w niektórych opisach bibliograficznych publikacji Habilitantki, a także zauważyłam niewłaściwe użycie w niektórych fragmentach dokumentacji publikacyjnej słowa „tytuł” w odniesieniu do „stopnia naukowego doktora”.

Przegląd załączonych przez Habilitantkę tekstów publikacji z okresu 1998 – 2019 ilustruje Jej rozwój naukowy. Można zauważyć stałą ewolucję zainteresowań naukowych Habilitantki, który obejmuje kilka obszarów tematycznych począwszy od zagadnień funkcjonowania przedsiębiorstw w warunkach rynku wewnętrznego Unii Europejskiej poprzez badanie: 1) otoczenia konkurencyjnego przedsiębiorstw w warunkach rynku wewnętrznego Unii Europejskiej, 2) otoczenia konkurencyjnego przedsiębiorstw z perspektywy mezo ekonomicznej, 3) problemów benchmarkingu jako metody diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw, 3) kwestii ekonomicznej skuteczności prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego jako elementu wykorzystania prawa drugiej szansy.

Cechą charakterystyczną dorobku publikacyjnego Habilitantki jest duża konsekwencja tematyczna i prezentowanie stałego postępu dokonań badawczych Autorki. Rozrzut tematyczny zainteresowań Habilitantki nie jest mały, ale zgłębiane przez nią obszary badawczy są ze sobą logicznie powiązane i wzajemnie się uzupełniają. Dorobek publikacyjny Habilitantki wskazuje wyraźnie na postęp rozwoju naukowego Autorki, wyrażający się coraz dojrzałszymi analizami koncepcji teoretycznych i empirycznych, bardziej uporządkowaną strukturą publikacji oraz konsekwentnym pogłębianiem wiedzy. Należy podkreślić

³ W przypadku pozycji 2.34 oraz 2.35 Autorka nie wskazała nazwy wydawnictwa

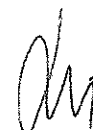
konsekwencję w coraz bardziej szczegółowym badaniu problemów stanowiących przedmiot zainteresowań Habilitantki, krok po kroku doskonalącej swoje umiejętności porządkowania złożonych koncepcji teoriopoznawczych w zakresie badanych obszarów. Doceniam tą konsekwencję dociekań naukowych Habilitantki, której skutkiem jest Jej oryginalna koncepcja metody diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw funkcjonujących w klastrach w oparciu o procedury benchmarkingu. W dorobku publikacyjnym dr Joanny Kuczewskiej występują fragmentaryczne powtórzenia publikowanych treści, czasem bez powoływania się na własne wcześniejsze publikacje. Ogólnie można odnieść wrażenie, że przedstawiona rozprawa habilitacyjna jest w prostej linii pochodną wielu wcześniejszych publikacji Autorki. W istocie rzeczy nie odbieram tego jako krytycznego mankamentu, bowiem jest to wynik naturalnej tendencji do postępującego zgłębiania kolejnych zagadnień naukowych, co nieuchronnie powoduje konieczność nawrotów do wcześniejszych rozważań i autorskich koncepcji. Można by nawet uważać, że odwoływanie się do tych samych treści jest kolejnym wyrazem konsekwencji i spójności dociekań Habilitantki.

Nie wszystkie teksty publikacji zamieszczone w kopiach publikacji Autorki załączonych do dokumentacji przewodu habilitacyjnego mają klasyczny charakter naukowy, w części z nich można zaobserwować kompilację wiedzy opartą głównie o zagraniczne źródła literaturowe. Niektóre publikacje oparte są na analizie danych empirycznych, zaś najczęściej stosowaną metodą analizy jest badanie struktury udziałów odpowiedzi respondentów wg przyjętych kryteriów badań. Nie znajduję w tych publikacjach pożądanej struktury formalizującej raportowanie wyników badań (cel, hipotezy, metoda, dyskusja naukowa i wnioski), jednak niewątpliwie zakres analizy literaturowej i empirycznej jest bardzo kompleksowy i dojrzały.

Na szczególną uwagę zasługuje też profil publikacji Habilitantki, który wskazuje na wiele pozanaukowych publikacji zmierzających do upowszechniania wyników jej badań i koncepcji twórczych w profesjonalnych wydawnictwach oraz w instytucjach pozaakademickich. W ten sposób można przyjąć, że część Jej publikacji spełnia warunki użyteczności praktycznej dla decydentów w różnych przedsiębiorstwach i instytucjach.

W wyniku swych publikacji dr Joanna Kuczevska uzyskała h-index równy 5 (wg Publish Or Perish oraz Google Scholar) i znaczną liczbę cytowań wg Web of science, Publish Or Perish i Google Scholar. Zapewne zwiększenie cytowalności publikacji Habilitantki można by osiągnąć poprzez zwiększenie liczby publikacji w języku angielskim i publikowanie artykułów naukowych w międzynarodowych renomowanych czasopismach o wyższym poziomie tzw. impact index. Ten aspekt umiędzynarodowienia publikacji przedstawiających wyniki badań Habilitantki uważam za dość niedoskonały.

Dr Joanna Kuczevska jest aktywnym recenzentem prac naukowych zgłaszanych do publikacji w anglojęzycznych czasopismach naukowych i referatów konferencyjnych, w tym: 6 artykułów dla China Business Review, 10 artykułów dla Journal of Management Studies, a także 2 recenzje dla czasopisma European Studies i 1 recenzję dla Eastern European Economics. Habilitantka recenzowała także 5 referatów na konferencję międzynarodową GLOBE 2019. Aktywność Habilitantki w tym obszarze pozwala jej realizować ważną funkcję opiniotwórczą w zakresie krajowych i międzynarodowych badań.

Ogólnie dorobek publikacyjny Habilitantki oceniam pozytywnie, bowiem wnosi szereg ciekawych koncepcji do dyscypliny ekonomia i finanse. Wprawdzie odwołuje się do klasycznych zagadnień z dziedziny ekonomii i zarządzania, ale dzięki osadzeniu w teorii konkurencyjności i ogólnych aspektach zarządzania strategicznego wnosi istotne uzupełnienie podstaw teoretycznych.

Warto nadmienić, że dr Joanna Kuczevska przed uzyskaniem stopnia doktora była nagradzana Nagrodą Rektora UG II stopnia zespołową: 1) jako współautorstwo monografii, 2) jako współautorstwo rozdziału w pracy zbiorowej. Po nadaniu stopnia doktora Habilitantka otrzymała Nagrodę Rektora SGH I stopnia zespołową za książkę, w której przygotowała samodzielny rozdział.

Ocena działalności naukowo-badawczej, dydaktyczno-popularyzatorskiej, organizacyjnej i międzynarodowej

Dr Joanna Kuczevska aktywnie uczestniczyła w prowadzeniu badań naukowych, które były podstawą rozwoju jej kompetencji naukowych.

Przed uzyskaniem stopnia doktora Habilitantka zrealizowała jako kierownik 2 projekty w ramach badań własnych dotyczących konkurencyjności przedsiębiorstw polskich w ramach UE oraz zastosowania benchmarkingu do oceny otoczenia konkurencyjnego otoczenia, a także brała udział w badaniu strategii przedsiębiorstw na rynku UE. W tym okresie, współpracując z ośrodkami naukowymi i instytucjami innymi niż Uniwersytet Gdański, pełniła rolę asystenta koordynatora projektu TEMPUS (nie przedstawiono wyraźnie przekroju tego projektu) oraz była wice koordynatorem projektu w ramach programu PHARE TACIT wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego i jednostkami samorządowymi tego obszaru, który dotyczył współpracy jednostek miejskich w rejonie południowego Bałtyku. Dr Joanna Kuczevska była też beneficjentem i kierownikiem grantu doktorskiego Jean Monnet (przyznanego przez Komisję Europejską) na temat procesów benchmarkingu jako narzędzia wsparcia konkurencyjności w trakcie integracji Polski z UE. Takie doświadczenie w realizacji projektów badawczych wskazuje na wszechstronne zaangażowanie młodego pracownika naukowego w uniwersyteckie projekty badawcze i działalność lokalnych instytucji samorządowych.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka w dalszym ciągu rozwijała swoje doświadczenie badawcze poprzez udział w 3 projektach finansowanych przez KBN, a dotyczących aspektów przestrzennych konkurencyjności polskich regionów, analizy porównawczej konkurencyjności wybranych krajów Europe Centralnej oraz badania klastrów w polskiej rzeczywistości gospodarczej. Widzę w tych projektach genezę dalszych bezpośrednich zainteresowań Habilitantki koncepcjami, których kulminacyjnym wynikiem była przygotowana rozprawa habilitacyjna. Wnioski wynikające z prowadzonych badań projektowych były przez Habilitantkę regularnie raportowane w jej kolejnych samodzielnych lub zespołowych publikacjach. Dr Joanna Kuczevska wskazuje też swój udział w dwóch projektach finansowanych ze źródeł zagranicznych (Akademia Młodego Europejczyka w okresie 2013 – 2014 oraz University of Tommorrow, którego okres realizacji nie został wyraźnie podany w wykazie).

Tematyka prowadzonych przez Habilitantkę badań miała swój motyw przewodni w procesach konkurencyjności przedsiębiorstw oraz jej analiz porównawczych, co niewątpliwie doprowadziło do stworzenia podwalin teoretycznych i empirycznych opublikowanej rozprawy habilitacyjnej. Tak więc w tym okresie Habilitantka wyraźnie wkroczyła w obszar rozważań, który stał się podstawą przygotowania Jej monografii habilitacyjnej.

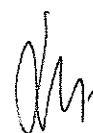
Można skonstatować, że zainteresowania badawcze dr Joanny Kuczewskiej są dość skoncentrowane i są poparte rzeczywistą aktywnością naukową. Istotnym elementem Jej działalności naukowo-badawczej było systematyczne publikowanie wyników badań, co umożliwia tworzenie przez nią platformy do dyskusji naukowej w literaturze i podczas spotkań naukowych.

Dr Joanna Kuczewska uczestniczyła również w licznych krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, na których przedstawiała swoje referaty obejmujące wyniki prowadzonych przez nią badań. Uczestniczyła w 8 konferencjach krajowych (krajowych i biznesowych) oraz 2 konferencjach międzynarodowych przed uzyskaniem stopnia doktora. Po otrzymaniu tego stopnia aktywność konferencyjna Habilitantki w okresie 2005 -2020 była bardzo duża, bowiem dr Joanna Kuczewska prezentowała 16 samodzielnych referatów i 16 we współautorstwie na krajowych konferencjach naukowych. Habilitantka brała także czynny udział w 24 konferencjach międzynarodowych (w tym siedmioma referatami samodzielnymi). Podczas 3 konferencji krajowych występowała jako panelista i chairman.

Profil tematyczny wystąpień Habilitantki podczas wyżej wspomnianych konferencji oscyluje konsekwentnie wokół wymienionych wcześniej 4 głównych obszarów jej zainteresowań naukowych, tj. 1) otoczenia konkurencyjnego przedsiębiorstw w warunkach rynku wewnętrznego Unii Europejskiej, 2) otoczenia konkurencyjnego przedsiębiorstw z perspektywy mezo ekonomicznej, 3) problemów benchmarkingu jako metody diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw, 3) kwestii ekonomicznej skuteczności prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego jako elementu wykorzystania prawa drugiej szansy. .

Tak więc Habilitantka skutecznie realizuje zadania upowszechniania wyników swych badań empirycznych i popularyzacji swoich koncepcji badawczych w różnych środowiskach naukowych i nie tylko. Pozytywnym jest fakt uczestnictwa dr Joanny Kuczewskiej w konferencjach środowisk zarządczych i ekonomicznych, bowiem jest to obopólnie korzystne ze względu na nowe wartości wnoszone przez badania Habilitantkę do nauki ekonomii i finansów. Liczne wystąpienia Habilitantki na konferencjach międzynarodowych i Jej aktywność organizacyjna w tym zakresie w pewnym sensie nadrabia mankament braku większej liczby zagranicznych publikacji, a powierzanie Jej funkcji recenzenta czy przewodniczącego sesji wskazuje na uznanie w środowisku międzynarodowym.

Dr Joanna Kuczewska posiada doświadczenie w pracach organizacyjnych związanych z przygotowaniem krajowych i międzynarodowych konferencji. W latach 2016 – 2020 współuczestniczyła jako organizator i inicjator konferencji , członek komitetu naukowego, panelista i chairman sesji w 2 krajowych konferencjach organizowanych (lub współorganizowanych) przez Uniwersytet Gdański. Ponadto Habilitantka pełniła funkcje

członka komitetu naukowego oraz recenzenta na 4 konferencjach międzynarodowych w USA (University of South Florida) oraz na Litwie.

Habilitantka posiada także osiągnięcia w zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym, a w szczególności poprzez prowadzenie zajęć dydaktycznych, szkoleń, doradztwa i wystąpień konferencyjnych dla Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego, Klastra Łeba – Błękitna Kraina oraz Klastra Logistyczno-Transportowego Północ-Południe. Należy więc podkreślić, że te kontakty z praktyką gospodarczą są wielce pomocne w analizie funkcjonowania form klastrowych, będących obiektem zainteresowań Habilitantki i obszarem badawczym w monografii habilitacyjnej.

Dr Joann Kuczewska przygotowała również 4 raporty ewaluacyjne projektów współfinansowanych z projektów europejskich (głównie dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego)..

Dr Joanna Kuczewska jest członkiem Polskiego Stowarzyszenia Badań Wspólnoty Europejskiej PECSA o raz Europejskiej Rady Przedsiębiorczości i Małego Biznesu ECSB. Organizacje te wspierają rozwój przedmiotowych tematów badań oraz upowszechnianie ich wyników. Habilitantka jest też członkiem założycielem 2 Stowarzyszeń: Forum Myśli Instytucjonalnej i Badań nad Restrukturyzacją.

Należy również podkreślić osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne Habilitantki.

W zakresie dydaktyki dr Joanna Kuczewska posiada duże doświadczenie w prowadzeniu zajęć na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia, na studiach MBA i podyplomowych.

Zajęcia obejmowały takie formy jak wykład, ćwiczenia czy konwersatoria z całej plejady przedmiotów ogólnowydziałowych i kierunkowych Uniwersytetu Gdańskiego np. z zakresu integracji europejskiej, zarządzania międzynarodowego, kierowania projektami europejskimi, benchmarkingu, innowacyjnego przedsiębiorstwa czy project management. Habilitantka realizowała także przedmiot European Project Management w języku angielskim na kierunku International Business. Dr Joanna Kuczewska pełniła i pełni rolę promotora i recenzenta licznych prac licencjackich i magisterskich.

Habilitantka posiada również duże doświadczenie w prowadzeniu wykładów i ćwiczeń z zakresu Business Economics (w języku angielskim) na studiach MBA Wydziału Ekonomicznego UG, MBA Erasmus-Rotterdam w Gdańskiej Fundacji Kształcenia Managerów, wspólnym MBA GFKM i Politechniki w Kaliningradzie oraz Ekonomia Mendżerska dla studiów MBA realizowanych przez GFKM i Business Centre Club w Warszawie.

Podobne zróżnicowane doświadczenie Habilitantka posiada w zakresie prowadzenia wykładów i ćwiczeń na studiach podyplomowych, a przede wszystkim z zakresu przedmiotu *zarządzanie przedsiębiorstwem* na rynku UE na różnych kierunkach tych studiów realizowanych przez GFKM, Wydział Prawa i Administracji UG, Wyższą Szkołę Bankową oraz Centrum Edukacji w Płocku. Na Wydziale Ekonomicznym UG dr Joanna Kuczewska

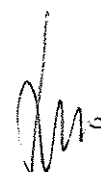
prowadziła szereg przedmiotów związanych z rynkiem UE oraz zarządzaniem międzynarodowym, jak również przedmiot European Project Management (w języku angielskim).

Dr Joanna Kuczevska prowadziła szereg szkoleń z zakresu wykorzystania funduszy strukturalnych i funkcjonowania rynku UE w ramach seminariów europejskich Centrum Europejskiego UG. Realizowała także szkolenia dla bezrobotnych z zakresu pozyskiwania funduszy UE organizowane przez PTE w Gdańsku. W latach 2005 – 2008 Habilitantka prowadziła działania szkoleniowe zorganizowane przez PARP i Instytutu Badań na Gospodarkę Rynkową w klastrach oraz zajmowała się coachingiem i szkoleniami trzech potencjalnych klastrów, a także szkoleniem w zakresie kierowania projektami europejskimi w GFKM oraz Wyższej Szkole Bankowe w Gdańsku.

Doświadczenie dydaktyczne i szkoleniowe dr Joanny Kuczewskiej cechuje się bardzo zróżnicowanym profilem i zakresem tematycznym zajęć dydaktycznych, doświadczeniem w prowadzeniu różnych form zajęć, praktyką dydaktyczną w wielu typach instytucji, a także - swobodą w prowadzeniu zajęć w języku angielskim. Habilitantka pojawia się jako doświadczony dydaktyk o szerokim spektrum umiejętności dotyczących różnorodnych zagadnień Unii Europejskiej, konkurencyjności i współpracy innowacyjności i zarządzania projektem.

Działalność organizacyjna dr Joanny Kuczewskiej polegała głównie na udziale w organizacji i inicjowaniu konferencji naukowych: dwóch w ramach UG i jednej o zakresie międzyuczelnianym w Warszawie oraz organizacji seminarium międzynarodowego w UG. Habilitantka zainicjowała również współpracę z Corvinus University w Budapeszcie przy organizacji wspólnego programu MBA. Od 2016 roku Dr Joanna Kuczevska sprawuje także funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego *Innovative Ways Group* w Uniwersytecie Gdańskim, które zostało nagrodzone za całokształt działalności I nagrodą w Pomorskim Konkursie Przedsiębiorczości w 2018 roku. Habilitantka zajmowała się też współpracą i koordynowaniem działań w zakresie podjęcia współpracy z Pomorskim Parkiem Naukowo – Technologicznym w Gdyni przy realizacji zajęć na specjalności Innowacyjność w Gospodarce, UG.

Oceniam bardzo pozytywnie działalność naukowo-badawczą i dydaktyczną oraz organizacyjną dr Joanny Kuczewskiej, bowiem umiejętnie łączy ona te wszystkie sfery, zaś Jej osiągnięcia są efektywnie wspomagane przez relacje z praktyką gospodarczą. Habilitantka była wielokrotnie nagradzana za swoje osiągnięcia naukowe. Habilitantka prezentuje sylwetkę aktywnego i kompetentnego uczestnika życia akademickiego. Dobre umocowanie Habilitanta w praktyce biznesu sprzyja Jej rozwojowi naukowemu i osiągnięciom dydaktycznym.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z dorobkiem naukowym dr Joanny Kuczewskiej stwierdzam, że całokształt Jej dorobku naukowego, a w szczególności monografię pt. *Benchmarking jako metoda diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach* należy ocenić pozytywnie jako wnoszący ciekawe oryginalne obserwacje i propozycje do dyscypliny ekonomia i finanse. Wiele przemyśleń i koncepcji proponowanych przez Habilitantkę wzbogaca wiedzę z zakresu ekonomii i finansów. Wykorzystane w monografii pt. *Benchmarking jako metoda diagnozy konkurencyjności przedsiębiorstw w klastrach* koncepcje szczegółowe z zakresu ekonomii i zarządzania są w dużej mierze koncepcjami klasycznymi, a nowa wartość stworzona przez Habilitantkę dotyczy umiejscowienia tych klasycznych koncepcji w kontekście określonych kategorii konkurencyjności i benchmarkingu, co z pewnością przyczynia się do rozwoju dyscypliny ekonomia i finanse i jest podstawą dalszego doskonalenia jej teoretycznych zagadnień.

Pozytywnie oceniam także pozostały dorobek naukowy i publikacyjny dr Joanny Kuczewskiej, świadczący o wszechstronności i dojrzałości naukowej Habilitantki i jej zdolności do samodzielnego prowadzenia badań naukowych oraz kształcenia kadry naukowej i dydaktycznej. Na wysoką ocenę zasługują też działania Habilitantki zmierzające do upowszechniania Jej wiedzy i rezultatów badań w celu doskonalenia praktyki gospodarczej wielu podmiotów.

W konkluzji zatem stwierdzam, że oceniam pozytywnie dorobek dr Joanny Kuczewskiej we wszystkich jego sferach: naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej. W mojej opinii Pani dr Joanna Kuczevska spełnia wymogi ustawowe i mogę zarekomendować Jej kandydaturę do nadania stopnia doktora habilitowanego.

Dawid Kiszpenko - Monaci

Katowice, 18 stycznia 2021 r.